

Հավելված N 1
ՀՀ կառավարության 2021 թվականի
սեպտեմբերի 30-ի N 1621 - Լ որոշման

ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
ՀԱՇՄԱՆԴԱՄՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՆԵՐԱՌՄԱՆ 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ

ԳԼՈՒԽ I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառման 2022 թվականի տարեկան ծրագիրը (այսուհետ՝ Տարեկան ծրագիր) մշակվել է հիմք ընդունելով «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի «բ» ենթակետի և 10-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի պահանջները:

2. Տարեկան ծրագիրն ընդգրկում է 2022 թվականի ընթացքում պետական կառավարման համակարգի մարմինների և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից իրականացման ենթակա՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների խթանման և պաշտպանության ոլորտում իրականացվող միջոցառումները, ծրագրերը և գործողությունները:

3. Ծրագիրը կազմվել է հիմք ընդունելով ՄԱԿ-ի 2006 թ. «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիայի /այսուհետ՝ Կոնվենցիա/ դրույթները, ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի 2020 թվականի տարեկան հաղորդման 16-րդ բաժնում ներկայացված հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական լիարժեք ներառման խնդիրները և հաշվի առնելով գործադիր իշխանության հանրապետական մարմինների և Երևանի քաղաքապետարանի առաջարկությունները:

ԳԼՈՒԽ II. ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

4. Ծրագրի նպատակն է հավասար և մատչելի պայմաններ ապահովել հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքներն իրացնելու և հասարակական կյանքին նրանց մասնակցությունը խթանելու համար:

5. Ծրագրի խնդիրներն են՝

1) հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների իրացումն ապահովող օրենսդրության բարելավում.

2) հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար ներառական կրթության, աշխատանքի ու զբաղվածության պետական երաշխիքների ապահովումը.

3) հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար առողջապահական և սոցիալական ծառայությունների մատչելիության, մարզական և մշակութային ծրագրերի մատչելիության ապահովումը.

4) հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող հասարակական կազմակերպությունների և պետական կառույցների միջև համագործակցության արդյունավետության բարձրացումը.

5) հաշմանդամության հիմնախնդիրների լուծմանն ու համընդհանուր դիզայնի սկզբունքների ներդրմանն ուղղված քաղաքականության վերաբերյալ հասարակության իրազեկվածության բարձրացումը:

ԳԼՈՒԽ III. ՆԵՐԿԱ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ

6. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց՝ բոլորի հետ համահավասար հիմունքներով քաղաքացիական, քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների ու ազատությունների իրականացման համար բարենպաստ պայմաններ, հասարակական կյանքում նրանց հավասար մասնակցությունը և արդյունավետ սոցիալական ներառումն ապահովելու նպատակով 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունվել է «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» օրենքը:

7. Միաժամանակ, 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունվել է «Անձի ֆունկցիոնալության գնահատման մասին» օրենքը: Համաձայն օրենքի բժշկասոցիալական փորձաքննությունից անցում է կատարվելու ֆունկցիոնալության գնահատման մոդելի, որը հնարավորություն կընձեռի իրականացնել անձի կարիքների բազմակողմանի գնահատում, հաշմանդամությունը դիտարկել ըստ անձի ֆունկցիոնալության սահմանափակման աստիճանի նրա գործունեության և մասնակցության վրա

միջավայրային գործոնների ունեցած ազդեցության համատեքստում և որոշել յուրաքանչյուր անձի անհատական կարիքներին համարժեք ծառայությունները:

8. Վերոնշյալ օրենքների ընդունումից հետո հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների իրացման արդյունավետ մեխանիզմներ ապահովելու նպատակով, մշակվում են ենթաօրենսդրական իրավական ակտերը:

9. 2020 թվականի հունիսի 11-ին ընդունվել է «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիայի կամընտիր արձանագրությունը վավերացնելու մասին» օրենքի նախագծի մասին» N 938-Ա ՀՀ կառավարության որոշումը: Կամընտիր արձանագրության վավերացումը հնարավորություն կտա բարձրաձայնել Կոնվենցիայի դրույթների խախտումների մասին, ամրագրելով հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքներ պաշտպանության արդյունավետ մեխանիզմներ:

10. 2021 թվականի հունիսի 30-ի դրությամբ հանրապետությունում հաշվառված է 194640 հաշմանդամություն ունեցող անձ, որից 101805 անձ /52,3 %/ 18-65 տարեկան են: Միասնական սոցիալական ծառայության տարածքային կենտրոններում հաշվառված է 2430 հաշմանդամություն ունեցող գործազուրկ անձ:

11. 2021 թվականի հուլիսի 31-ի դրությամբ իրականացված փորձաքննությունների արդյունքում 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ից Արցախի Հանրապետության դեմ սանձազերծված պատերազմի ընթացքում վիրավորում ստացած 1411 անձ ճանաչվել է հաշմանդամություն ունեցող:

12. 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ից Արցախի Հանրապետության դեմ սանձազերծված պատերազմի արդյունքում վիրավորում ստացած անձանց վերականգնողական գործընթացը խթանելու նպատակով հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2021 թվականի մարտի 18-ի N 369-Լ որոշումը: Միջոցառումների ծրագրով մշակվել են գործողություններ՝ ուղղված զինվորական ծառայության հետևանքով հաշմանդամություն ձեռք բերած անձանց սոցիալական ներառման և անկախ կյանքի ապահովմանը՝ առողջապահական, սոցիալական, զբաղվածության, կրթական, մշակութային, երիտասարդական և տնտեսական ծրագրերի ու միջոցառումների միջոցով: Սահմանվել են միջոցառումների պատասխանատու կատարողները,

Ժամկետները և թիրախները: Մասնավորապես՝ միջազգային լավագույն փորձի հիման վրա նախատեսվում է ստեղծել անկախ կյանքի կենտրոն, որը ծառայություններ կմատուցի պատերազմի հետևանքով հաշմանդամություն ձեռք բերած անձանց: Անկախ կյանքի կենտրոններում կիրականացվեն հաշմանդամություն ունեցող անձանց ինքնուրույն կենցաղավարման ծրագրեր, անձնական օգնականի ծառայություններ, մասնագիտական կողմնորոշման և կարիերայի պլանավորման ծառայություններ:

13. Հաշմանդամություն ունեցող անձինք, ՀՀ կառավարության 2015 թվականի սեպտեմբերի 10-ի N 1035-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով և ժամկետներում, ստանում են աջակցող միջոցներ՝ պրոթեզներ, օրթեզներ, հենակներ, անվասայլակներ, քայլակներ, լսողական սարքեր, ձայնաստեղծ սարքեր, աչքի պրոթեզներ և այլն:

14. 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ից Արցախի Հանրապետության դեմ սկսված պատերազմական գործողությունների հետևանքով վիրավորում ստացած զինծառայողների աջակցող միջոցների տրամադրումը հնարավորինս սահուն և արդյունավետ կազմակերպելու նպատակով գործընթացը հնարավորինս պարզեցվել է՝ անկախ հաշմանդամություն ունենալու հանգամանքից, վիրավորում ստացած զինծառայողներին բուժատեխնիկական հանձնաժողովի կողմից կարիքների գնահատման արդյունքում տրամադրված եզրակացության հիման վրա տրամադրվել են անհրաժեշտ աջակցող միջոցները:

15. Միաժամանակ, համաձայն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2020 թվականի հոկտեմբերի 7-ի N 178 Ա/1 հրամանի, ՀՀ կառավարության 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ի N 1586-Ն որոշմամբ հայտարարված ռազմական դրության ժամանակաշրջանում և դրա գործողության դադարեցումից հետո եռամսյա ժամանակահատվածում Հայաստանի Հանրապետությունում գտնվող Արցախի Հանրապետության քաղաքացիներին նույնպես, ըստ կարիքի, տրամադրվում են ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված աջակցող միջոցներ՝ բուժատեխնիկական հանձնաժողովի եզրակացության հիման վրա:

16. 2021 թվականի հունիսի 31-ի դրությամբ 192 Արցախի քաղաքացի ստացել են 421 աջակցող միջոց (այդ թվում՝ պրոթեզներ, օրթեզներ, պրոթեզի, օրթոպեդիկ և օրթեզի կոշիկներ, լսողական սարքեր, անվասայլակներ, ձայնաստեղծ սարքեր և այլն:)

17. 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ից Արցախի Հանրապետության դեմ սանձագերծված պատերազմում վիրավորում ստացած անձանց պրոթեզավորումը կազմակերպվում է հատուկ ընթացակարգով՝ անհատական կարիքների գնահատման արդյունքում տրամադրելով առավել ֆունկցիոնալ պրոթեզներ: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2021 թվականի փետրվարի 2-ի N 15-Ա/1 հրամանով ձևավորվել է բազմամասնագիտական թիմ, որի կազմում ընդգրկվել են օրթոպեդ/վնասվածքաբաններ, ֆիզիոթերապիստ/ վերականգնողաբաններ, էրգոթերապիստներ, պրոթեզիստներ, համակարգող-խորհրդատուներ, այդ թվում՝ միջավայրային մատչելիության ապահովման և աջակցող տեխնոլոգիաների գծով և այլ մասնագետներ, ըստ անհրաժեշտության: Բազմամասնագիտական թիմի կողմից հատուկ մշակված գործիքներով գնահատվել է վիրավորում ստացած 113 զինծառայողների կարիքները՝ մասնավորապես պրոթեզների տեսակի, դետալների և անձի շարժունակության ապահովման համար անհրաժեշտ այլ գործոնների, աջակցող միջոցների, մասնագիտական կարողությունների, դրանց վերականգնմանն ու վերամասնագիտացմանն ուղղված անհրաժեշտ ծառայությունների, աշխատանքային և միջավայրի և բնակավայրի հարմարեցման, ինչպես նաև սոցիալական օգնականի և սոցիալական տաքսի ծառայությունների համատեքստում:

18. Անհատական կարիքների գնահատման արդյունքում, հատուկ ընթացակարգով պրոթեզավորման ծառայությունը մատուցվում են աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից ՀՀ կառավարության 2015 թվականի սեպտեմբերի 10-ի N 1035-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով որակավորված կազմակերպությունների կողմից՝ հաշվի առնելով բազմամասնագիտական թիմի եզրակացությունը: Այդ նպատակով 2021 թվականի մարտի 19-ին Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունն ու Համահայկական հիմնադրամը փոխըմբռնման հուշագիր են ստորագրել «Աջակցություն վիրավոր զինվորներին և զինվորական

հաշմանդամներին» բարեգործական ՀԿ-ի և պրոթեզավորում իրականացնող՝ «Ստեփանակերտի պրոթեզաօրթոպեդիկ կենտրոն», «Ինտերօրթո», «Օրթեզ», «Բարրի Թրեյդ», «Կամար» հասարակական կազմակերպությունների հետ: Նույն կազմակերպությունների հետ նույնաբովանդակ մեկ այլ հուշագիր կնքել են նախարարությունն ու «Իթերնալ Նեյշն Ֆատուդեյշն Արմենիա» բարեգործական հիմնադրամը: Կողմերի համագործակցությամբ մեկնարկել է վիրավորում ստացած և պրոթեզավորման կարիք ունեցող անձանց՝ առավել ֆունկցիոնալ պրոթեզավորումը: 01.08.2021 թվականի դրությամբ 115 զինվորներ ստացել են հիմնական ֆունկցիոնալ պրոթեզներ:

19. Պետական բյուջեի առանձին ծախսային միջոցառումների շրջանակներում իրականացվում են հաշմանդամություն ունեցող անձանց ցերեկային խնամքի և սոցիալ-վերականգնողական ծառայություններ՝ ուղղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց ցերեկային խնամքի կազմակերպմանը, նրանց սոցիալական ներառմանը և անկախ կյանքի հմտությունների ձևավորմանը: Ծառայությունների իրականացման նպատակով հայտարարվում են դրամաշնորհի տրամադրման մրցույթներ, որոնց կարող են մասնակցել աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից սահմանված կարգով հավաստագրված կազմակերպությունները: Մրցույթների արդյունքում հաղթող կազմակերպություններին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվում են դրամաշնորհներ՝ ցերեկային կենտրոններում հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքը, զբաղվածությունը, անհրաժեշտ հմտությունների ուսուցումը կազմակերպելու նպատակով: Այս մոտեցումը թույլ է տալիս ընդլայնել ծառայությունների մատուցումը հանրապետության բոլոր մարզերում, միաժամանակ, կազմակերպությունների միջև մրցակցության պայմաններում բարձրանում է նաև մատուցվող ծառայությունների որակը:

20. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքը և սոցիալական սպասարկումն իրականացվում է ինչպես շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում, այնպես էլ տնային պայմաններում:

21. Միաժամանակ, աշխատանքներ են իրականացվում համայնքապետական ծառայություններ ստեղծելու ուղությամբ, մասնավորապես՝ համայնքային փոքր

խմբային տներ, որտեղ ընտանիքին մոտ միջավայրում իրականացվում է 8-10 հոգու շուրջօրյա խնամքը և անձնական օգնականի ծառայություններ:

22. Առողջապահության, զբաղվածության, կրթության և սոցիալական ոլորտներում իրականացվում են բժշկական, մասնագիտական և սոցիալական վերականգնման հասցեական ծրագրեր՝ ուղղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց անկախ կյանքի պայմանների ապահովմանը, ֆիզիկական, մտավոր, սոցիալական ու մասնագիտական կարողությունների զարգացմանն ու կյանքի բոլոր բնագավառներում նրանց ներառմանն ու մասնակցությանը:

23. Շարունակվում են աշխատանքները համընդհանուր ներառական կրթության կազմակերպման ուղղությամբ:

24. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության գործընթացում աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը սերտ համագործակցում է գործադիր իշխանության հանրապետական մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող հասարակական և միջազգային կազմակերպությունների հետ:

25. Ապահովվում է հաշմանդամություն ունեցող անձանց և նրանց հիմնահարցերով զբաղվող կազմակերպությունների ներգրավվածությունը հաշմանդամություն ունեցող անձանց առնչվող օրենսդրությունը, քաղաքականությունները, ռազմավարություններն ու գործողությունների ծրագրերը մշակելիս:

26. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառման ուղղված 2022 թվականի համար նախատեսված միջոցառումներն իրականացվելու են 10 հիմնական ուղղություններով՝ համաձայն N 2 հավելվածի:

ԳԼՈՒԽ IV. ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

27. Սույն տարեկան ծրագրի N 2 հավելվածով հաստատված յուրաքանչյուր միջոցառման կատարման վերաբերյալ պատասխանատու կատարող մարմինը տվյալ տարվա առաջին կիսամյակի ավարտից հետո՝ 10 աշխատանքային օրվա

ընթացքում վարչապետի աշխատակազմ է ներկայացնում հաշվետվություն միջոցառումների իրականացման ընթացքի վերաբերյալ:

28. Տարվա ավարտից հետո, 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում, պատասխանատու մարմինները վարչապետի աշխատակազմ են ներկայացնում միջոցառումների իրականացման տարեկան հաշվետվությունները:

29. Պատասխանատու մարմինների կողմից ուղարկված և վարչապետի աշխատակազմի կողմից ընդունված տարեկան ամփոփ հաշվետվությունը տարվա ավարտից հետո 1 ամսվա ընթացքում հրապարակվում է Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության պաշտոնական կայքէջում:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ